

Ekonomiczny Uniwersytet Dziecięcy

Koncepcje i zasady kształcenia alternatywnego

dr Karol Bidziński

Wyższa Szkoła Ekonomii, Prawa i Nauk Medycznych

11 grudnia 2013 r.

Organizatorzy

EKONOMICZNY UNIwersYTET DZIECIĘCY

WWW.UNIwersYTET-DZIECIĘCY.PL

Edukacja

*„Edukację można określić jako ogół wpływów na **jednostki i grupy ludzkie**, sprzyjający takiemu rozwojowi, aby w najwyższym stopniu **stały się** one świadomymi i twórczymi **członkami wspólnoty** społecznej, kulturowej i narodowej oraz **były zdolne do aktywnej samorealizacji** własnej tożsamości i rozwijania własnego Ja poprzez podejmowanie zadań ponadosobistych, poprzez utrzymywanie ciągłości siebie w toku spełniania zadań dalekich. (Kwieciński 1989, s. 47)*

Pojęcie kluczowe - **edukacja**

„Podstawowe pojęcie w pedagogice, obejmujące ogół wielowymiarowych działań oraz procesów służących wychowaniu i kształceniu osób czy grup społecznych”

Edukacja spełnia dwie funkcje:

1. socjalizacyjną
2. wyzwalającą.

Funkcja socjalizacyjna edukacji

- czynieniu jej zdolną do kontrolowania i sublimowania emocjonalności w społecznie akceptowany sposób,
- do stawania się członkiem społeczności ludzkiej,
- do rozwiązywania konfliktów środkami dyskursywnymi.

Symbioza pierwotna a orientacja wspólnotowa M. Jarymowicz (1999)

- Pierwszą formę wspólnoty charakteryzuje realna zależność od innych i konformizm, zależność psychologiczna i syntonizacja z kolektywem.
- Druga oparta jest na świadomym respektowaniu norm wewnątrzgrupowych i niezależnym od nacisków grupowych poszanowaniu wartości nadrzędnych, własnych standardach i wyborach prospołecznych, satysfakcji wspólnotowych.

Funkcja wyzwalająca

- wyzwalamia osób od dominacji społecznej
- zwrócenie się ku nowym jakościowo praktykom i formom życia społecznego oraz indywidualnego.

Konsekwencje wolności

Konieczność:

- uformowania własnej tożsamości,
- otwarcia się na świat,
- rozumienia i akceptowania siebie ale i innych ludzi
- odpowiedzialność za siebie

„Edukacja jest w niej ukryty skarb”

- uczyć się, aby **wiedzieć**;
- uczyć się, aby **działać**;
- uczyć się, aby **żyć wspólnie**;
- uczyć się aby **być**.

Raport dla UNESCO Międzynarodowej Komisji do
spraw Edukacji dla XXI wieku pod
przewodnictwem Jacques'a Delorsa

Zmiana współczesnej szkoły???

Odejście od tradycji herbertowskich (nauczanie przez zapamiętywanie,
a w wychowaniu dominacja formalizmu, autorytarnego traktowania ucznia, ideologizacja szkoły)

Celem szkoły jest wszechstronny rozwój osobowości człowieka i przygotowanie go do twórczego, samodzielnego życia w zmieniającym się pluralistycznym społeczeństwie

Jaka jest szkoła Twojego dziecka? Analiza SWOT

- Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanych informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):
- **S** (*Strengths*) – mocne strony: wszystko to co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu,
- **W** (*Weaknesses*) – słabe strony: wszystko to co stanowi słabość, barierę, wadę analizowanego obiektu,
- **O** (*Opportunities*) – szanse: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu szansę korzystnej zmiany,
- **T** (*Threats*) – zagrożenia: wszystko to co stwarza dla analizowanego obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej

Janusz Korczak

Idee przewodnie:

Szacunek do dziecka jako człowieka rozwijającego się
poprzez własną aktywność i samodzielność

Partnerstwo w wychowaniu

Prawo dziecka do opieki oraz odpowiedzialność dorosłych
za warunki życia dziecka

Wartości pedagogiczne:

prawo do szacunku

prawo do własności

prawo do miłości

prawo do własnego rozwoju

prawo do tajemnicy

prawo do ruchu, zabawy

prawo do samostanowienia

(B. Śliwerski, 2009)

Maria Montessori

- Pomoc dawana dziecku w jego psychiczno-duchowym rozwoju
- Dziecko jest „budowniczym samego siebie” a proces budowy odbywa się w interakcji ze środowiskiem
- Właściwości psychiki dziecka („okresy szczególnej wrażliwości”, „polaryzacja uwagi”)

(R. Kucha, 2009)

Zwróciła uwagę na powstawanie „wrażliwych faz”.

Są to etapy rozwojowe:

- faza na język (mówiony i pisany), na ruch, zachowania społeczne i porządek (od narodzin do szóstego roku życia); nazwała ją „absorbującym duchem”;
- faza na moralność, sprawiedliwość, dobro i zło, uczucia religijne, różne dziedziny nauki (od 7 do 12 roku życia); dziecko zdobywa umiejętność „studiowania całości poprzez badanie detalu”;
- faza na godność osobistą, odpowiedzialność, wiarę we własne siły (od 13 do 18 roku życia).

Polaryzacja uwagi

„Zjawisko głębokiego i długotrwałego zainteresowania dziecka jednym przedmiotem lub czynnością, pozostawania przy niej albo powrotu do niej w celu dokonywania odkryć na drodze głębokich osobistych przeżyć”.

(Polnik-Klajn, 2002)

Normalizacja – jako cel wychowania

- To stan wewnątrz-psychicznej równowagi i harmonii (wewnętrznej i ze światem). Dziecko jest spokojne, opanowane, wrażliwe na ład i dyscyplinę wewnętrzną, otwarte na potrzeby innych, potrafiące samodzielnie działać. „Znormalizowane” dziecko wierzy w swe możliwości rozwoju, ma poczucie własnej wartości, staje się odpowiedzialne za siebie i innych, uniezależnia się od zewnętrznych wpływów.

Przykłady praktyki

- W Klubiku Montessori działającym w Kielcach realizowany jest zatwierdzony przez MEN program wychowania przedszkolnego „Odkryjmy Montessori raz jeszcze...” <http://klubikmontessori.pl/>
- Ruch szkół Montessori w Polsce
<http://www.montessori.info.pl/o-instytucie>
<http://www.montessori-centrum.pl/stowarzyszenie/>

Przykłady praktyki

Montessori kładzie nacisk na:

- Rolę nauczyciela jako „przewodnika”
- Pozytywne nauczanie
- Rozwijanie własnych zainteresowań
- Porządek, estetykę, czystość otoczenia
- Uczenie się o różnicach międzyludzkich i brania opinii innych pod uwagę
- Dobrowolny wybór zajęć
- Samodzielność podejmowania decyzji
- Rzeczywistość
- Koncentrację
- Prawo dzieci do poczucia godności

Montessori unika:

- Podkreślenia porażki
- Upokarzania dziecka
- Współzawodnictwa
- Ćwiczeń, które ograniczają wolność dziecka
- Ograniczania ruchu
- Stopni
- Dominacji nauczyciela
- Pomagania bez pytania dziecka
- Zbyt pochopnego wkraczania w dyskusje dzieci
- Inwazji w prywatność dziecka

http://www.montessori.dag.pl/articles/show_home

Rudolf Steiner – pedagogika waldorfska

- Antropozoficzne podstawy szkoły waldorfskiej (ciało fizyczne, eteryczne, astralne, ciało Ja)
 - Klasy i system nauczania (naturalny rytm, indywidualizacja zadań)
 - Brak ocen (ocena opisowa) i podręczników (moc słowa mówionego - dialogu)
 - Zajęcia artystyczne i techniczne
- (B. Śliwerski, 2009)
- Ideologiczna krytyka szkół waldorfskich

Przykłady praktyki

- Szkoła istnieje od 2004 roku. Od 2007 roku mamy przyznany status szkoły eksperymentalnej. Posiadamy [zezwolenie](#) Ministerstwa Edukacji Narodowej - MEN)
<http://www.istota.edu.pl/szkola.html>
- Związek Szkół i Przedszkoli Wardorfskich
http://zspwp.pl/strona/literatura_pedagogiczna_o1

- Dlaczego niektórzy rodzice decydują się aby ich dzieci spełniały obowiązek szkolny poza szkoła???
- Analiza wypowiedzi rodziców – cytaty
- A jakie są Państwa opinie w tej sprawie?

Prawne aspekty edukacji domowej

- Edukacja domowa (określana jako "spełnianie obowiązku szkolnego poza szkołą") jest rozwiązaniem dopuszczonym w polskim systemie prawnym, choć praktykowanym przez niewielką liczbę polskich rodzin. Dziś edukację domową w Polsce umożliwia art. 16 ust. 8 do 14. ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty w następującym brzmieniu:

"8. Na wniosek rodziców dyrektor odpowiednio publicznego lub niepublicznego przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej, do której dziecko zostało przyjęte, może zezwolić, w drodze decyzji, na spełnianie przez dziecko odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3, poza przedszkolem, oddziałem przedszkolnym lub inną formą wychowania przedszkolnego i obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki poza szkołą.

Zamiast podsumowania:

Dylematy Nauczycieli / Rodziców w zakresie realizowanych wartości wychowawczych oraz politycznych (R. Dołata i inni 1996)

Wartości wychowawcze

- Czy nastawienie na sukces?
- Czy pryncypializm moralny?
- Czy konformizm?
- Czy samorealizacja?

Ideologie polityczne

- Liberalizm czy autokratyzm?
- Elitarystyczny indywidualizm czy solidaryzm społeczny?

Bibliografia

- Dolata R., Putkiewicz E., Zielińska A. (1996) *Ideologiczne różnicowanie się polskich szkół*. Kwartalnik Pedagogiczny, 1996, nr. 1, s. 85-109.
- Jarymowicz M. (1994), *W stronę indywidualnej podmiotowości i zbliżeń z innymi: podmiotowe podstawy społecznych identyfikacji* [w:] Jarymowicz M. (red.), *Poza egocentryczną perspektywę widzenia siebie i świat*, Wyd. Instytutu Psychologii PAN
- Kucha R. (2009), *Pedagogika Marii Montessori*, [w:] Kwieciński Z., Śliwerski B. (red. naukowa), *Pedagogika* Wydawnictwo Naukowe PWN
- Kwieciński Z. (1989), *Składniki i aspekty edukacji. Potrzeba całościowego ujęcia* [w:] Muszyński H. (red.), *Socjalizacja – osobowość – wychowanie*, Poznań.
- Polnik-Klajn A. (2002), *Pedagogika Marii Montessori we współczesnych placówkach przedszkolnych*, [w:] Korzeniowska W. (red. naukowa), *Przemiany w naukach o wychowaniu – idee, koncepcje, rzeczywistość edukacyjna*, Wyd. Impuls
- Śliwerski B. (2009), *Pedagogika waldorfska*, [w:] Kwieciński Z., Śliwerski B. (red. naukowa), *Pedagogika* Wydawnictwo Naukowe PWN
- Śliwerski B. (2009), *Pedagogika Janusza Korczaka*, [w:] Kwieciński Z., Śliwerski B. (red. naukowa), *Pedagogika* Wydawnictwo Naukowe PWN